

UN DOCUMENT DE L'ANY 1360 RELACIONAT AMB EL FOSSAR DELS JUEUS DE GIRONA

EDUARD SIERRA VALENTÍ, SANTI SOLER SIMON

La història dels jueus de la ciutat de Girona és un tema que sempre ha atret als estudiosos especialistes en aquesta matèria. Són molts els historiadors d'ençà de finals del segle XIX que amb els seus treballs han contribuït al seu coneixement i la seva difusió. Des de pioners com Enric Claudi Girbal, el pare Fidel Fita o el malaguanyat Carles Rahola fins arribar als nostres dies podríem comptabilitzar una nodrida nòmina d'investigadors que amb les seves aportacions ens han anat descobrint la història d'aquesta comunitat que visqué durant segles ocupant el seu propi espai en el cor de la ciutat.

Si cada cop podem anar perfilant millor el passat dels jueus gironins és gràcies a la informació que ens proporcionen els nombrosos documents que al llarg del temps s'han anat localitzant i estudiant. Qualsevol document relacionat amb els jueus, sigui quina sigui la seva provenença, constitueix una nova dada a tenir en compte, ja que l'anàlisi de la suma de totes elles és el que en definitiva ens permet d'anar avançant en el coneixement de la història d'aquest col·lectiu.

Amb aquesta intenció presentem un document de la segona meitat segle XIV, concretament de l'any 1360, que pensem que té el seu interès. La seva redacció va ser motivada per un afer en el qual l'aljama gironina, els jurats de la ciutat i diferents particulars s'hi veieren alhora involucrats. La causa fa referència a una qüestió de cabdal importància per als jueus, la preservació de l'espai sagrat del fossar o cementiri propi que tenia la comunitat jueva de la nostra ciutat.

EL FOSSAR DELS JUEUS DE GIRONA

Com és sabut, les comunitats jueves de la Corona catalano-aragonesa tenien els seus propis llocs d'enterrament en les viles o ciutats on s'havien

establert. Disposar d'un cementiri propi era un fet important per a la comunitat jueva ja que els fidels no es podien enterrar enmig de pagans i, per aquesta raó, no es barrejaven amb els difunts dels cristians ni amb els d'altres creences.¹

Els cementiris jueus es trobaven sempre fora murs, apartats del nucli urbà (hi ha un precepte de la *Mishnà* que diu que els sepulcres no poden estar a menys de 50 colzes de la ciutat), normalment en llocs elevats, a la falda de turons propers a la ciutat i també, freqüentment prop de cursos d'aigua (rius, torrents, etc.) o bé de camins o vies de comunicació.

L'adquisició dels terrenys per a tal finalitat requeria de l'autorització del senyor jurisdiccional del lloc. En els llocs reials aquest espai els era concedit mitjançant el corresponent privilegi que el rei, com a senyor seu, els atorgava. En el cas de Girona sabem que aquest terreny propietat de l'aljama, que els jueus utilitzaven per a enterrar-hi els difunts, el tenien en règim de lliure alou des de temps molt reculats. Les primeres referències documentals que parlen del cementiri o fossar dels jueus de Girona són de principi del segle XIII, segons es recull en un document que consta al cartulari conegut per Llibre Verd que es conserva a la Catedral.²

A Girona, el fossar o cementiri dels jueus era situat al nord de la ciutat, en un terreny comunal situat entre dos torrents, en un paratge conegut tradicionalment com Bou d'Or, a la falda occidental de la muntanya Barufa, i que l'existència de la necròpolis acabà donant el nom de Montjuïc, com també passa a d'altres llocs.

L'emplaçament d'aquest cementiri era més o menys conegut per tradició, i sobretot des de finals del segle XIX quan les obres de la línia del ferrocarril de Girona a França posaren al descobert algunes pedres sepul-

¹ Sobre els cementiris jueus vegeu: J. CASANOVAS MIRÓ, "Las necropolis judías hispanas. Las fuentes y la documentación frente a la realidad arqueológica" dins *Juderías y sinagogas de la Sefarad medieval*, Ediciones de la Universidad de Castilla – La Mancha, Cuenca, 2003; també D.ROMANO, *Fossars jueus catalans* (1991, treball inèdit que es pot consultar a la biblioteca de l'Institut d'Estudis Nahmánides, del Patronat Call de Girona).

² La transcripció d'aquest document de 1207, recollit en el Llibre Verd de la Catedral, fou ja publicada el 1906 pel pare Fidel Fita al *Boletín de la Real Academia de la Historia*. Vegeu: F. FITA, "Variedades. El Monjuí de la ciudad de Gerona y la sinagoga y concejo hebreo de Castellón de Ampurias" dins D. ROMANO (editor) *Per una història de la Girona jueva*, Vol. II. Girona, 1988, pàg. 463-468.

crals pertanyents a aquest cementiri, estudiades i divulgades ja en el seu moment per Enric Claudi Girbal i el pare Fidel Fita, i que avui es poden contemplar al Museu d'Història dels Jueus de Girona.

L'existència d'aquest cementiri, però, ha estat plenament corroborada arran dels treballs arqueològics realitzats en la zona per part d'un equip de l'Institut del Patrimoni Cultural de la Universitat de Girona, al llarg dels anys 1999-2000, en el marc del projecte PROGRESS.³

El ritual de la mort per als jueus gironins tenia doncs el seu punt final en aquest indret del Montjuïc. Sabem que en aquest lloc, a part dels jueus gironins, de vegades també s'hi enterraven membres d'altres comunitats: segons ha observat recentment Miquel Pujol, no són pocs els jueus de l'aljama de Castelló d'Empúries que demanen ser enterrats en el fossar de Girona⁴. Igualment també tenim notícia de jueus de Figueres que són enterrats en aquest lloc: l'any 1350 Pere el Cerimoniós concedeix a la comunitat jueva de Figueres el permís d'exhumar cadàvers d'aquesta comunitat, víctimes de la gran mortaldat que havia causat la pesta uns anys abans, i traslladar-los al fossar jueu de Girona.⁵

Entre les referències documentals que esmenten el fossar o cementiri dels jueus de Girona sovintegen les indirectes, com ara les que provenen dels testaments de membres d'aquesta comunitat, en els quals mostren la seva voluntat d'ésser-hi enterrats⁶, o bé les de peces de terra properes a l'indret que diuen afrontar amb l'esmentat fossar. En el cas del document que presentem el motiu de la seva redacció és precisament el propi cementiri, d'aquí el seu interès.

EL DOCUMENT

Es tracta d'un pergami de mides 360x520 mm. que recull les actuacions del procés de revocació d'una crida que havia estat feta el 15 d'abril de 1360

³ Vegeu: L. PALAHÍ, S. CASAS, J. FIEGO, M.F. JIMÉNEZ i A. PRADOS, "El cementiri jueu de la ciutat de Girona", dins *Actes del curs Turisme cultural i patrimoni jueu: passat, present i futur*. Girona, 2003.

⁴ M. PUJOL I CANELLES, "El fossar dels jueus de Castelló d'Empúries", *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 36 (2003), pàg. 44.

⁵ D. ROMANO, *Fossars jueus catalans*, pàg.13.

⁶ Vegeu per exemple: S. PLANAS I MARCÉ "Les comunitats jueves de Catalunya: l'àrea de Girona" dins *La Catalunya Jueva*, Museu d'Història de Catalunya, Barcelona, 2002, pàg.72.

a instància de l'aljama gironina, relativa a la salvaguarda de l'espai sagrat del fossar. Aquesta revocació comportà la publicació pocs dies després, el 27 d'abril, d'una nova crida. El document podem dir que és la protocol·lització de les esmentades actuacions, feta per Francesc Casanoves, substituït de Bartomeu d'Avellaneda, escrivà ordinari de la cúria de Girona.

Aquest document forma part del fons patrimonial Vidal del Rissec, de la parròquia de Madremanya. Els Vidal, originaris del veïnat del Rissec, eren una família pagesa els orígens documentats de la qual es remunten a finals del segle XIII. Sortosament els actuals descendents de la família han conservat un important arxiu, entre els qual s'hi compten uns 400 documents en pergamí a banda d'una vintena de capses d'arxiu (2,20 m.l.) que contenen la documentació en paper. Aquest fons ha estat inventariat en la seva totalitat des de l'Arxiu Històric de Girona l'any 2004. La catalogació dels pergamins va permetre localitzar el document objecte d'aquest treball (pergamí núm. 84).

Com tot arxiu patrimonial⁷ el dels Vidal conté documentació de diversa procedència en funció dels diferents patrimonis que al llarg dels segles (ja fos per compra, herència o bé per via matrimonial) van anar-se incorporant al patrimoni d'aquesta família de Madremanya.

Entre els diferents conjunts de documentació que conformen aquest fons s'hi compta la documentació d'una família del Pont Major de Girona, els Vilar, els quals al seu torn havien anat incorporant diferents béns patrimonials radicats en les zones properes a dit veïnat. Això explica per exemple l'existència d'una trentena de pergamins del mas Perles del veïnat de Vila Vaques de Sant Julià de Ramis o bé d'altres documents corresponents a famílies relacionades amb la zona de Campdorà, Sant Daniel i Montjuïc.

El document que aquí ens ocupa sens dubte prové d'alguna d'aquestes famílies els béns de les quals passaren als Vilar del Pont Major i en última instància als Vidal de Madremanya. Tot fa pensar que aquesta seria la causa que explicaria l'existència d'aquest document en el fons patrimonial Vidal del Rissec.

⁷ Sobre les característiques d'aquest tipus de fons documentals vegeu: P. GIFRE, J. MATAS i S. SOLER, *Els arxius patrimonials*. CCG Edicions, Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines i Centre de Recerca d'Història Rural (ILCC-Secció Vicens Vives) de la UdG, Girona, 2002, pàgs. 9-24.

RESUM DELS FETS

El 15 d'abril de 1360 el batlle Guillem Sunyer fa fer una crida a instància de l'aljama dels jueus de Girona per la qual es prohibeix que ningú pugui danyar l'espai del fossar *que ls dits juheus han en lo loch apelat Montjuych*. Es diu clarament que no s'hi pugui guardar ni pasturar bestiar, ja sigui gros o menut, sota pena de 12 diners per cada bèstia grossa i de 4 diners per cada bèstia menuda. Es fa tant sols una excepció amb les ovelles, moltons i anyells d'un personatge anomenat Bernat de Montjuïc.

Set dies després de la publicació de la crida, el 22 d'abril, compareix davant del batlle Sunyer el procurador Berenguer Moragues, en representació dels jurats de la ciutat i alhora també de dos carnisers i d'alguns pagesos veïns de la zona de Montjuïc. Moragues en nom dels seus representats sol·licita al batlle la revocació de l'esmentada crida per sentir-se aquells perjudicats. El batlle accedeix a la petició de Berenguer Moragues, però condiona la revocació al dictamen consultiu del veguer o del jutge ordinari.

El dilluns 27 d'abril de 1360 el jutge ordinari de Girona, Narcís de Sant Dionís, aconsella al batlle que revoqui la crida. El batlle accepta el consell i ordena una nova crida per tal de revocar l'anterior, que és executada el mateix dia pel pregoner Francesc Vidal.

Finalment, el dimarts 28 d'abril de 1360 el procurador Berenguer Moragues exigeix la compareixença del pregoner (que declara haver fet la crida de revocació) i la redacció d'una acta en la qual hi constin totes les actuacions realitzades (o "procés"): *predicta de processu inde facto in dicta curia summens...*, tasca de la qual s'encarrega (per absència de l'escrivà ordinari) Francesc Casanoves, escrivà substitut de la cúria reial de Girona, que fa escriure i tanca el present document.

COMENTARI

La publicació de la crida feta en nom del batlle i del rei (Pere el Cerimoniós) el 15 d'abril de 1360, a instància de l'aljama, fa evident que l'espai destinat a cementiri dels jueus era utilitzat per persones alienes a la comunitat amb finalitats que atemptaven contra el culte i les pràctiques religioses dels hebreus, cosa a la qual l'aljama, lògicament, s'oposarà.

Les faltes de respecte vers els difunts podien manifestar-se de diferents maneres. La pastura d'animals en el cementiri n'era una, però també

ho eren el recollir-hi fustes i herbes, abocar-hi escombraries, passar innecessàriament damunt les tombes, menjar, beure, dormir, estudiar i fins i tot celebrar-hi determinats actes religiosos.⁸

El fet és que a Girona, aquell any de 1360, els jueus han d'acudir a l'autoritat sol·licitant la fixació d'unes normes que impedeixin l'ocupació del cementiri i evitar així la profanació de l'espai sagrat en el qual reposaven els seus difunts.

La crida prohibeix la pastura de tota mena de bestiar en aquell espai, només fa una excepció amb les ovelles, moltons i anyells d'un personatge anomenat Bernat de Montjuïc que no sabem ben bé quina mena de relació podia tenir amb l'aljama.

La presència de bestiar major, com ara vaques, bous o mules, no hi serà tolerada i molt menys, és de suposar (tot i que el document no ho digui explícitament) la de bestiar porcí. Com és sabut el porc és considerat pels jueus un animal impur⁹, per tant no seria d'estranyar que l'existència d'aquest bestiar en l'espai del fossar fos considerada una ofensa.

A Lleida, l'any 1383, l'Orde de l'Hospital cedeix en emfiteusi a l'aljama de dita ciutat una peça de terra per a destinar-la a cementiri. En les clàusules del contracte es remarca que l'esmentada Orde podrà pasturar ovelles i cabres en l'herba del cementiri, quedant totalment prohibida en canvi la presència de porcs.¹⁰

És de suposar que en els períodes en què la convivència entre cristians i jueus s'afeblia i els conflictes i les tensions esclataven, la profanació dels cementiris com qualsevol altre ultratge al col·lectiu devia d'estar a l'ordre del dia.

Centrant-nos en el nostre document, però, sembla que la situació ve de lluny ja que una de les parts perjudicades, concretament els pagesos dels voltants de Montjuïc argumentaran que ells feien pasturar el seu bes-

⁸ Vegeu J. CASANOVAS, *op.cit.* pàgs. 523-525.

⁹ La prohibició del porc arrenca del precepte bíblic de la Llei sobre els animals purs i impurs que s'exposa en el llibre del Levític, on es diu que el porc es considera un animal impur pel fet que tot i que té la peül·la partida és un animal no remugant (Levític 11: 7). El Talmud també carrega contra la cria de porcs i maleeix tot aquell que criï porcs, sobre això vegeu: A. J. KOLATCH, *El segundo Libro judío del Por qué*, Reencuentro L.B. Editorial C.A. 1995 (1a.), pàg. 355.

¹⁰ P. BERTRAN I ROIGÉ, "Documento sobre un nuevo cementerio judío en Lérida (1383)", *Sefarad* (1981, fascicle 1), pàg. 114.

tiar al fossar “des de sempre” (*qui fuerunt usi semper et pacifice immittere et pascere eorum bestias...*). La situació dels carnissers, altra de les parts perjudicades, també és antiga, encara que no ho sembla tant: potser són ells els qui han provocat la reacció de l'aljama per algun abús (*carniceriorum... ibi immitendi sua pecora et bestias et pascendi a decem, viginti, triginta annis, et tanto tempore circa cuius memoria in contrarium non existit...*).

La publicació de la crida feta a instància dels jueus tingué uns efectes immediats, que el batlle segurament ja veia a venir des d'un bon començament. En efecte, hem vist que set dies després, el 22 d'abril, compareix davant del batlle en Berenguer Moragues demanant que la crida sigui revocada. Moragues actua com a procurador de tres grups de persones, tres parts que se senten al mateix temps afectades amb la pregonització feta a instància de l'aljama. Es tracta de:

Els pagesos (*rusticorum et habitantium in Monte Judayco*). Els seus noms: Berenguer Ponç, Guillem de Coll, Narcís Cifra i Pere Simon, tots ells de Montjuïc, parròquia de Sant Feliu de Girona, i Guillem Nagrell d'Auleda, de la parròquia de Santa Eulàlia sa Costa.

Els carnissers (*carniceriorum eiusdem [civitatis Gerunde]*). El terme carnisser segurament s'ha d'entendre aquí en el sentit de negociant o tractant de bestiar. La carn que venien els carnissers d'aquella època provenia de bestiar que ells mateixos havien no només comprat sinó moltes vegades criat i engreixat, és a dir molts carnissers eren simultàniament ramaders i comerciants de bestiar¹¹. Aquest semblaria el cas dels dos carnissers afectats: Jaume Jonquera i Ramon de Casals.

Els jurats de la ciutat, segurament pressionats per carnissers i pagesos, potser també en defensa dels privilegis de la ciutat (*in magnum perjudicium franquitatum et privilegiorum civitatis Gerunde*). Els jurats aleshores eren: Francesc de Sant Dionís, Bernat de Vic, Bonanat de Tornavells, Jaume Marcó, Bernat Ferrer i Bartomeu Benet, els dos primers en representació de la mà major, els dos següents en representació de la mà mitjana i els dos últims en representació de la mà menor.¹²

¹¹ Sobre els carnissers i els seus negocis en aquesta època vegeu: X. SOLDEVILA I TEMPORAL, *Alimentació i abastament al Baix Empordà medieval. Segles XII-XIV*, Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, La Bisbal d'Empordà, 2004, pàgs. 118-119.

¹² Cf. C. GUILLERÉ, *Girona al segle XIV*, vol. II, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1994, pàg. 304.

El batlle Guillem Sunyer accedeix a la petició del procurador, però condiciona la revocació de la crida al dictamen consultiu del veguer o del jutge ordinari. El dilluns 27 d'abril de 1360 el batlle rep la visita del jutge ordinari Narcís de Sant Dionís, que li aconsellarà la revocació de la crida i, per tant, que tot quedi com abans: *contenta in ea revocet et ad statum pristinum reducat*. La consulta al jutge era la condició que el batlle havia posat al procurador Moragues per tal de salvar l'honor davant l'opinió pública: *salvo honore ipsius baiuli*.

Per a tornar a la situació anterior calia revocar la crida i això s'haurà de fer mitjançant una segona crida: *et nichilominus ipsam revocationem voce preconis per civitatem Gerunde fieri faciat*, per tal d'evitar que algú digui que no ho sabia o s'aculli a la crida anterior (amb efectes jurídics derivats de la no promulgació de la revocació). El batlle fa fer la crida de revocació, que també s'insereix en el document. La facilitat amb què ha retornat a la situació anterior fa pensar en un estat d'opinió contrari als jueus que li facilitaria la decisió; tanmateix l'únic que ens confirma el document és que els jueus gironins, l'any 1360, no pogueren fer reeixir aquella normativa amb la qual volien protegir l'espai del fossar i amb ell el repòs etern del seus difunts.

TRANSCRIPCIÓ DEL DOCUMENT

Notes de transcripció:

- El número entre dues barres verticals assenyala el canvi de línia.
- Els punts suspensius entre parèntesi indiquen que el text és il·legible.
- Les lletres entre claudàtors s'hi han afegit per a facilitar la comprensió del text.

[15 abril 1360]

NOVERINT UNIVERSI quod, cum ad instantiam et requisitionem aljame iudeorum Gerunde venerabilis Guillermus Sunyerii baiulus Gerunde fecisset fieri per civitatem Gerunde preconizationem sequentem die Mercurii quinta et decima Aprilis |2| anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo, comparuit Alacer de (...) [preco] publicus curie et civitatis Gerunde et retulit se die presenti de mandato venerabilis Guillermi Sunyerii baiuli Gerunde [fecisse] (...) |3| [preco]nizationem sequentem:

“Ara ojats-ho tothom que.l honrat en Guillem Sunyer, batle de Gerona de part del Senyor Rey para¹³ et ledegme¹⁴ administrador del molt alt Infant en Johan, primogènit seu Duch [de Gerona] |4| [e Comta de C]ervera: A requesta de la aljama dels juheus de Gerona, ab veu d’aquesta present crida, [per qua]nt en lo fossar que.ls dits juheus han en lo loch apelat Montjuych e mana que ni hom de qual condició sia (...) |5| f(...) qual no dampnatge ne meta ne guart, ne guardar ne metra fassa, bestiar gros ne menut, sotz pena de XII diners per quescuna bèstia grossa e de quatre diners per quescuna bèstia menuda, e per quescuna (...) |6| qual(...)t haurà la tersa part lo denunciador. Entén emperò lo dit batle, de volendat de la dita aljama que en lo dit fossar puscha guardar e fer guardar aveyles, moltons e anyels tant solament en (...) Berenguer de Montjuych, |7| lo dit [deva]nt no constestant”.

[22 abril 1360:]

Ideo, die Mercurii vicesima secunda Aprilis anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo predicto, coram venerabili Guillermo Sunyerii, baiulo Gerunde, intus domos curie Gerunde presente et existente, comparuit |8| Berengarius Moragues, civis Gerunde, procurator et nomine procuratorio venerabilium Francisci de Sancto Dionisio, iurisperiti, Bernardi de Vicho, Bonanati de Tornavillis, Jacobi Marchoni, Bernardi Ferrarii et Bartholomei Benedicti, juratorum civitatis |9| presentis (qui inceperint in mense Ianuario proxime preterito prout de ipsa procuracione constat) et fidem fecit per quoddam publicum instrumentum inde confectum Gerunde

quinta die Januarii anni presentis in posse Raymundi de Bruguera notarii Gerunde |10| et etiam nomine procuratoris Jacobi Jonquera et Raymundi de Casalibus, carniceriosum Gerunde, et Berenguarii Poncii, Guillermi de Colle, Narcissi Cifra, Petri Simonis de Montejudayco, parrochie Sancti Felicis Gerunde, et Guillermi Nagrelli de Auleda, parrochie |11| Sancte Eulalie de Costa Gerunde, prout de procuracione proxime nominatorum constat per instrumentum inde confectum Gerunde vicessima prima

¹³ Para: pare. Es refereix al rei Pere III el Cerimoniós, per tal de distingir-lo del seu fill, el futur Joan I, que era duc de Girona.

¹⁴ Ledegme: legítim.

die Aprilis anno presenti in posse Bernardi Pictoris, notarii Gerunde, et presentavit eidem venerabili baiulo quodam papiri | 12 | cedula scriptam, quam nominibus quibus supra petiit eidem venerabili baiulo legi et explicari per scriptorem curie subscriptum, presentibus testibus Petro Pinòs et Raymundo Busigues, scriptoribus Gerunde, cuius cedule tenor est talis:

Cum vos, venerabilis | 13 | Guillermus Sunyerii baiulus Gerunde, posueritis bannum quod nullus (cuiuscumque conditionis sit) audeat mittere per se vel alium aliquod bestiarium grossum vel minutum infra fossatum iudeorum, prout latius in quadam preconizationem per vos factam | 14 | latius continetur, hecque feceritis in magnum perjudicium franquitatum et privilegiorum civitatis Gerunde et etiam carniceriarum eiusdem qui fuerunt in pacifica possessione ibi immittendi sua pecora et bestias et pasceendi a decem, viginti, | 15 | triginta annis, et a tanto tempore circa cuius memoria in contrarium non existit, et etiam in perjudicium rusticorum et habitantium in Monte Judayco, qui fuerunt usi semper et pacifice immittere et pasceere eorum bestias, et etiam contra jura et | 16 | constituciones Cathalonie generales, per quas nullus debet expoliari a sua possessione sine cause cognitione.

Idcirco, comparens coram vobis dicto venerabili baiulo, Berengarius Moragues, tanquam procuratore et procuratorio nomine venerabilium juratorum | 17 | civitatis Gerunde, et nomine Jacobi Jonquera et Raymundi de Casals carniceriarum Gerunde, et nomine Berengarii Poncii, Guillermi dez Coll, Narcissi Cifra, Petri Simon de Monte Judayco parrochie Sancti Felicis Gerunde, et nomine Guillermi Na- | 18 | grel de Auleda parrochie Sancte Eulalie Gerunde, requirit vos (dictum venerabilem baiulum) ut dictam preconizationem seu mandatum revocetis et in statum pristinum reducat, aliter cum reverentia protestatur dictus Berengarius, nomine | 19 | quo supra, de gravamine a quo appellare intendit.

Qua cedula dicto venerabili baiulo ut predicatur perlecta, incontinenti idem venerabilis baiulus obtulit se fore paratum in et super sibi requisitis et protestatis facere quod vicarius vel | 20 | iudex ordinarius Gerunde sibi duxerit consulendum.

[27 abril 1360:]

Post que, die Lune vicesima septima Aprilis anno predicto, instante et requirente Berengario Moragues nomine procuratorio quo supra, prein-

serta requisitionis cedula venerabili baiulo prefata ut predicatur |21| precedentia, fuit presentata et perlecta venerabili Narcisso de Sancto Dionisio, legum doctori, iudici ordinario Gerunde, intus domos curie Gerunde personaliter adinvento per me dictum scriptorem, et eundem venerabilem iudicem requisivit quatenus consulere |22| deberat dicto venerabili baiulo dictam preconizationem in perjudicium franquitatum et privilegiorum civitatis Gerunde factam, salvo honore ipsius baiuli, revocare debeat et ad statum pristinum reduci faciat. Et dictus |23| iudex, attenda dicta requisitione quam movit fore consonam rationi tenore huiusmodi scripture vicem episcopalem gerentis in hac parte, consuluit dicto venerabili baiulo, presenti, quatenus dictam preconizationem et contenta in ea revocet et ad statu-|24|tum pristinum reducat, et nichilominus ipsam revocationem voce preconis per civitatem Gerunde fieri faciat, ne aliquis iure ignorantiam valeat pretendere seu etiam allegare. Et dictus venerabilis baiulus, attento dicto consilio sibi |25| per dictum venerabilem iudicem supra dato, revocavit preconizationem preinsertam et contenta in ea, et pro revocata habere \voluit/, et inde iussit fieri preconizationem sequentem:

“Ara ojats tothom que.l honrat en Guillem Sunyer, batle de Gerona |26| de part del Senyor Rey para e ledegme administrador del molt alt Senyor Infant en Johan, del dit Senyor Rey primogènit, Duch de Gerona e Comta de Cervera, de conseyl del honrat en Narcís de Sant Dionís, doctor en leys, jutge |27| ordinari de Gerona, per alcunes justes rahons davant ells proposades, ab veu d’aquesta present crida, revoque una crida d’aquests jorns feta per la ciutat de Gerona a requesta de la aljama dels juheus de Gerona, contenent en acabament que nul |28| hom (de qualque condició sia) no face mal ne dampnatge, ne meses, ne gardas, ne guardar ne metra fabes, bestiar gros ne menut, en lo fossar que.lls juheus de la dita aljama han en lo loch apelat Montjuych; e mana que tot-|29| hom (de qualque condició o stament sia) qui haia accustomat de guardar bestiar en lo dit fossar, puxa gordar o fer gordar aquell, la dita crida no contestant”.

[28 abril 1360:]

Subsequenter vero, die Martis XXVIIIa Aprilis anno predicto, comparuit |30| Franciscus Vitalis, preco publicus curie et civitatis Gerunde, et dixit se die Lune proxime preterita de mandato dicti venerabilis baiuli et

consilio iudicis preconizasse, ut est moris per dictam civitatem, preconizationem super- |31| scriptam.

[Acta:]

De quibus omnibus supradictis, dictus Berengarius Moragues, nomine precatorio quo supra, petiit sibi fieri publicum instrumentum per scriptorem curie, ad habendum de predictis memoriam in futurum. |32|

Eg+o Franciscus de Casisnovis, regens scribaniam curie regie Gerunde pro Bartholomeo de Avallaneda ipsius curie scriptore publico, predicta de processu inde facto in dicta curia summons et in presentem publicam formam redicens, scribi |33| feci et clausi, cum superposito in vicesima quinta linea, ubi dicitur: "voluit".

BIBLIOGRAFIA:

- BERTRAN I ROIGÉ, Prim. "Documento sobre un nuevo cementerio judío en Lérida (1383)", *Sefarad* (1981, fascicle 1), pàgs. 114-120.
- CASANOVAS MIRÓ, Jordi. "Las necrópolis judías hispanas. Las fuentes y la documentación frente a la realidad arqueológica" dins *Juderías y sinagogas de la Sefarad medieval*. Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha. Cuenca, 2003, pàgs. 493-532.
- CASANOVAS MIRÓ, Jordi. "Làpides de Montjuïc, amb inscripcions hebraïques, reutilitzades a la rodalia de Girona", *Calls* 3 (1988-1989), pàgs. 35-44.
- GRAU I MONSERRAT, Manuel. "El Fossar dels Jueus (Besalú, segle XIV)", *Annals 1980-81. Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca* (1982), pàgs. 111-124.
- KOLACH, Alfred J. *El libro del por qué en el duelo judío*, L.B. Publishing Co. Ltda. Jerusalem, 1996.
- MIRAMBELL, Enric. "Documents referents a la sinagoga i al cementiri de jueus de Girona" dins *Actes de les Jornades d'Història dels Jueus a Catalunya (Girona, abril 1987)*, Girona 1990, pàg. 237-244.
- PALAHÍ, Lluís; CASAS, Sandra; FIEGO, Josep; JIMÉNEZ, M. Francesca; PRA-DOS, Antoni. "El cementiri jueu de la ciutat de Girona" dins *Actes del curs Turisme cultural i patrimoni jueu: passat, present i futur*. Girona, 2003.

- PLANAS I MARCÉ, Sílvia. "Les comunitats jueves de Catalunya: L'àrea de Girona" dins *La Catalunya Jueva*, Barcelona, Museu d'Història de Catalunya, 2002, pàgs. 56-85.
- PUJOL I CANELLES, Miquel. "El fossar dels jueus de Castelló d'Empúries", *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 36 (2003), pàgs. 37-95.
- ROMANO, David. *Fossars jueus catalans* (1991, treball inèdit, un exemplar es pot consultar a la Biblioteca de l'Institut d'Estudis Nahmànides del Patronat Call de Girona).
- TELLO I NOHET, Eduard. "Epigrafia hebraica de l'aljama gironina i del seu cementiri" a *Jornades d'Història dels jueus a Catalunya*, Girona, abril 1987 (Ajuntament de Girona, 1990), pàgs. 245-249.